
Lorenz Frölich

Af Erik Fredens, gengivet efter "*Festskrift til Knud Rasmussen*", 1988

Lorenz Frölich - som historiefremidler og kunstner.

Lorenz Frölich - som historiefremidler og kunstner.

Kunstneren Lorenz Frölich (1820-1908) fødtes i et velhavende hjem i København. Gennem forældrenes omgangskreds modtog han en betydelig påvirkning af udenlandsk sprog og kultur.

Tidligt viste Frölich både interesse og talent for tegning, derfor beordrede faderen, at drengen "kunne få reent Papir så meget, som jeg (han) ville på Kontoret".

Snart begyndte også tegneundervisningen; først hos Martinus Rørbye - der egentlig kan kaldes den første skagensmaler. Da denne rejste til Orienten besøgte han Chr. Købke; vel nok det største talent i dansk 1800-tals maleri. Her kan Frölich have erhvervet en umiddelbarhed i naturgengivelsen og samtidig en overraskende og stram komposition. Herimod udtaler Frölich dog selv de pædagogiske ord:

"... som Lærer bragte han mig intet Udbytte, fordi han savnede den Myndighed, en Lærer bør have og især overfor en Dreng, thi hos de fleste er der en flygtighed, som det er Lærerens Pligt at kæmpe imod".

Lorenz Frölich - som historiefremidler og kunstner.

Et senere møde med kunstkenderen Rumohr medførte bl.a., at han lærte at tegne med tusch; en ny teknik, som herigennem blev overtaget af Lundbye og Marstrand.

Frölich besøgte flere gange Rumohr på dennes gods i Lauenborg, hvor han introduceredes for den italienske renæssancekunst.

Omkring 17-årsalderen fik han tæt kontakt med den jævnaldrende kunstner Lundbye.

Disse tog i fællesskab aktivt del i tidens rørelser: skandinavisme. De læste Oehlschlager, Ingemann og, siger Frölich: "med størst kærlighed Grundtvig". Således gjorde Frölich da også dennes ord til sine: "Jeg Ønsker at vække Eftertanke og Eftersnak".

På dette tidspunkt var Frölich dog langt fra at være et alvorligt ungt gemyt. "Lars Glad" oversatte vennerne frit hans navn. Og netop den hurtighed og frejdighed, hvormed han kunne visualisere sine indtryk og fæste dem på papiret, pegede i denne retning. Det lette og ubesværede prægede også hans sind.

Man overværede Høyens forelæsninger på universitetet. Frölich var greben af den lidenskab, hvormed han beskrev det nationale. Dog kunne han ikke følge Høyens krav til kunstneren om i stedet for at søge udenlandsk påvirkning, at "drage ud i det danske land og studere almuekulturen"; ligesom han heller ikke følte sig sporet til:

"... efter inderlig hengivelse, at gengive denne i landskabs- og genrebilleder".

Hertil var Frölich for international i sin baggrund, og måske for meget et bymenneske. Han vover dog alligevel forsøget. Under en vandringstur på kalundborgeggen kommer han en aftenstund til en afsidesliggende gård og beder om husly. Han skriver selv med undren efter mødet med disse gæstfrie bønder:

"... det morede mig uendeligt at see, hvordan disse Mennesker teede sig, så aldeles ugenert og naturligt og dog net; men, hvad der er os Nødvendighed er for dem en fremmed Luxus, der blev spiist stegte Ål fra en Pande, men jeg fik som Fremmed en Lommekniv; Konen kredensede mig Snaps af et Glas uden Fod, som jeg måtte tage af hendes Hånd, og, da jeg ej var til Sinds at stikke mange sådanne ud, drak jeg Manden til, og rakte ham det. Der var og en smuk Karl, Pige og to ti-tolv års Pigebørn de sad alle og kigede mit på Fingrene. - Sengene var imidlertid færdige; vi skulle da til sengs, og det viste sig, vi skulle ligge der sammen, ... da de nu klædte sig af, gjorde jeg det samme, og da Manden og jeg var krøbne til Sengs, slukkede Qvinden Lyset, og gjorde sig færdig i Mørke. Alt dette forundrede og morede mig meget; og jeg kunde ei undlade at fortælle det. - Næste morgen var vi alle oppe før Solen".

Det var alligevel på denne tid motivverdenen indkredsede. Den, der i billedform, snart skulle bibringe ham så stor anerkendelse: den nordiske mytologi og historie.

Størstedelen af Frölichs produktive liv faldt i udlandet. Først nogle år i Tyskland, senere 25 år i Paris, hvor han illustrerede en imponerende mængde børnebøger. Han blev så populær herfor, at man kort og godt kaldte en børnebog: "en Frölich" i Frankrig.

En periode (1855-58) opholdt han sig i Flensborg, hvor han udførte et bestillingsarbejde til overappellationsrettens sal. I øvrigt ikke efter hans eget ønske blev motivet *Valdemar d.2. giver Jydske Lov og Frederik d. 4. hylde af de slesvigske Stænder*. Også her havde man brug for nationaldanske reminiscenser under den fortvivlede helstatskamp. Frölich selv ønskede at fremstille Uffe-Sagnet, men dette havde nok været for stærk kost i en følsom tid.

Frölich nød perioden i Flensborg, hvad der også fremgår af moderens let formanende brev fra 1854: "Min kjære gode Lorenz. Dit brev fra 7. Maj, som du skrev i den tidlige Morgenstund, ligger for mig, og ved at læse det igjen, glæder jeg mig på nye, at du synes så godt om dit Ophold i Flensborg, hvor der findes så mange dannede Mennesker; foruden din Peberklub, har du omgang med så mange Familier, som du kan ønske, som er en vigtig Ting, for Dame Selskab krydrer Livet, og da det ikke er din Tanke at blive en Pebersvend, er det godt at vedligeholde Smagen for familielivet."

Året efter giftede Frölich sig da også, nemlig med en svensk kvinde, han havde truffet i Paris. De nygiftede indrettede sig i Flensborg med møbler tegnet af Frölich selv i en stilblanding af almue og empire dekoreret med mytologiske scener. Under flensborgopholdet malede Frölich to billeder til de rundbuede endevægge i havesalen i justitsråd Chr. M. Poulsens nybyggede hus Sol-Lie i Bov. Disse billeder kom senere til Snoghøj Højskole. De forestiller Thor, der drager på eventyr med Loke samt Balders død.

Flensborgtiden var en både lykkelig og produktiv tid for Frölich. Det er ingen fjern tanke, han kunne være blevet boende, opgaver fandtes der ihvertfald til ham. Dog rejste familien 1858 til Paris. Medvirkende til opbruddet er måske, at en lille datter døde mindre end et år gammel i 1857.

Det kan forekomme paradoksalt, at det især er under udlandsårene, han skaber de udødelige værker.

Ungdomsvennen Th. Lundbye søger i 1842 i et brev, at overtale ham til at rejse hjem fra Tyskland: 'Inderlig kjære Lorenz... Ved at tænke over flere af

de Ting Du har hjemsendt, seer jeg klart, hvad alle måtte vente: at det store Tyskland, i hvis Hjerte Du er, har virket stærkt også på Dig, . . . Det er langt fra at være nogen Bebrejdelse, tro mig ikke så latterlig. Du rejser jo for at lære af Andre, men giv Dig ikke i Tysklands Vold: Jeg stoler meget på min naturlige Følelse, men slet ikke på min Tænkning, og, derfor vil jeg hellere anføre Høyens Mening, som dog kun er mig så vigtig, fordi det er klare Ord talte ud af mit dunkle Indre. Det dages herhjemme; vore kjære Drømme om en nordisk Kunst ansees dog ikke af kloge Folk for rene Barnegriller".

Det er ved denne tid Frölich udfører raderingeme til Oehlenschlagers *De tvende Kirketårne*, ganske vist efter skitser udført i København.

I 1845 udsmykker han skydebanens store sal til den nordiske studenterfest, hvor blandt andre Grundtvig var æresgæst. Han blev her bistået af både Lundbye og Skovgård. Emnerne blev en række monumentale skildringer af nordens guder i legemsstørrelse; fremtoningen er alvorsfuld og de er omkranset af vikingetidsornamentik. Disse billeder vakte stort bifald blandt de idealistiske studenter. De står da også magtfulde og overbevisende i deres fremtoning. Her havde man pludselig en kunstner, der kunne udtrykke tidens ildhu i billeder.

Det var under pariseropholdet han i 1851 blev opfordret til at deltage i illustreringen af Fabricius' Danmarkshistorie.

Fremgangsmåden var dels træsnit og dels chemitypi. Frölich var da elev på Coutures malerskole. Han skriver selv derom: "Da jeg læste Texten, havde jeg Billederne strax færdige i Hovedet. Udførelsen lå lige for, hvad mine hænder var bedst Øvet til. - Hele arbejdet var som et Smørebrød; alt lykkedes strax, næsten uden Forarbejder, sagtens meer og mindre værdifuldt, - men i en Gydning: derfor gik det også ned som varmt Brød: det viste sig bedst på Skolebænkene. - Det var Saxo's Sagnhistorie, der for min Fantasi var blevet til levende Billeder". Det var også under et senere pariserophold, han i 1863 lagde den plan at samle sin ungdomskærlighed til Nordens mytologi ved udgivelsen af en større samling blade; efter planen ialt 60. Forhåndsinteressen viste sig dog særdeles afdæmpet, så der i de følgende år (1874-77) kun udkom en mindre del. Til ledsagende forklaring gav han følgende: "Det er Nordens Gudelære, som jeg vil give en Række Billeder til. Jeg har fra min tidlige Ungdom beskjæftiget mig dermed, og vil endelig tage fat derpå, for at det ej skal blive for seent, da jeg nødig vilde see ugjort dette Arbejde, som jeg har skjænket mine bedste og meest livlige øjeblikke. - En Indvending, jeg antager, straks vil stilles hjemme, er den "hvorledes jeg, der har levet mit halve Liv i Udlandet, troer at kunne behandle det store Æmne vel". Man kan vistnok altid ønske flere dybere Indtryk til, hvad man vil fremstille, til dette Arbejde altså blandt andet Indtryk af det Nordiske Liv: men jeg troer ikke så ganske at savne sådanne, så jeg vil vove på at udføre disse Billeder, der af sig selv og ofte ukaldede så levende have stillet sig for min Sjæl. Ikke mange have forsøgt

disse Æmner, men kan derefter nogen Anden gøre det bedre, da så meget des bedre.”

Afslutningen på serien var Sønnetabet, og dette emne var følt. Det kan ses i lyset af hans personlige forhold. Som Egil havde også Frölich rejst sig efter nogle tunge år ovenpå hustruens død i 1872. og han havde, måske gennem indgåelse af sit nye ægteskab, fattet mod til de opgaver, der ventede ham.

Udkast til gobelinerne.

Som 80 årig opfordredes Frölich til at lade en del af sine gamle fædrelandshistoriske billeder danne forlæg for en række gobeliner til anbringelse i en sal på Københavns nybyggede rådhus. Han modtog opfordringen med stor skepsis, men efterhånden som sagen skred frem steg begejstringen. Dog viste opgaven med gentegningen at overstige hans evner. Således udførte han kun *Skjold og Bjørnen* alene, dvs. tegning og farvelægning. *Uffes kamp med Sachserne* blev bistået af Niels Skovgård. *Rolfs død* blev gengivet af Malte Engelsted under Frölichs opsyn, ligesom denne i årene efter Frölichs død udførte: *Hagbard og Signe*, *Rolf hos Adils*, *Hjalmar og Agantyr*, *Regner og Thora*, *Hærfader* (efter en lille pennetegning, der ikke var trykt i Fabricius) samt *Valkyrierne*. Det er disse gentegninger, der hænger på Duborg-Skolen.

De største problemer voldte farvelægningen, da forarbejderne var lavet i sort/hvid, og Frölich slet ikke havde gjort sig forestillinger om motiverne i farve.

Vurdering.

Frölichs ungdomsarbejder, henholdsvis illustrationerne til Oehlenschlägers *De tvende Kirketårne* og Fabricius' Danmarkshistorie regnes, og regnedes også af ham selv, for det bedste han frembragte.

Der kan i anlægget af disse arbejder spores en ungdommelig dristighed. Han lader figurerne agere på scenen. Dette ses tydeligst ved

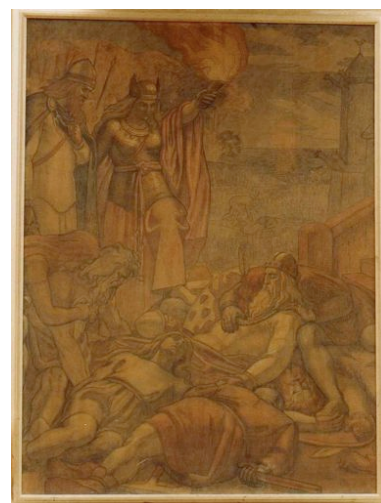
Lorenz Frölich - som historiefrembringer og kunstner.

Skjold og Bjørnen

Uffes kamp med Sachserne

Rolfs død

sammenligninger med andre grafikeres illustrationer i Fabricius: disse står, efter klassisk forbillede, hvilket især gælder Constantin Hansens, i positur, eller også leger de for tidsfordriv. Når derimod *Rolf og hans mænd springer over ilden*, tager de hele rummet i besiddelse, idet de udgør en dynamisk diagonal op mod de flygtende brandstiftere i øverste venstre hjørne. I Bråvalla-slaget presses fjender ud i hjørnet af heste og vogn, så kampen truer med at springe billedets forgrund. På denne måde involveres beskueren aktivt. Denne pågående kompositionsform yndede Frölich, og han gentager den bl. a. i *Gefion ved udsmykningen på Fredensborg*.

Hjalmar og Agantyr

Et karaktertræk der går igen i alle billeder, er den strenge og afbalancerede komposition, der føjer sig til temaet. I *Asger Ryg rider bort* er betragterpositionen vigtig. Efterladt på borgen ser vi de bortdragende, dels gennem Fru Ingas vinken og dels gennem de dybde skabende linier i rækværkerne. Disse linier mødes i forsvindingspunktet i fortroppen lige bag Asger Ryg, der således på en gang både fremhæves og isoleres som en lille prik i horisonten, men i direkte kontakt med Fru Ingas løftede arm; den kommer til at hvile over ham som en beskyttende gestus. På en gang er virkningen både stor og enkel. Frölich kunne indleve sig i en god historie, men han stoppede ikke herved. Handlingen blev til billede inden i ham. Selv siger han: "Når jeg blev grebet af, hvad jeg læste af Poesi, formede det sig til et Billede, som jeg gengav hurtigt og levende".

Regner og Thora

Netop ved på en gang at være følte og sete kommer Frölichs billeder til at indgyde oldhistorien så meget liv, at han for flere generationer af unge kom til at udgøre den ene halvdel af deres historiske bevidsthed. Netop herved levede han, mere end nogen anden, op til Grundtvigs krav om delagtighed og synliggørelse i og af det formidlede stof. At denne position så skulle gendrives af Erslevs stræben mod objektivitet og sandhed på bekostning af engagement og indlevelse i århundredets slutning, kan måske ses som et billede på den

Hærfader

Valkyrierne

dalende position, Frölich indtog på sine ældre dage, specielt efter hjemkomsten fra Paris.

Måske havde de mange år i Frankrig bibragt hans streg noget sødladent samt en vis professionel "nødvendighed", måske vandt det historiske tema ikke samme genklang som tidligere. Eller måske var man slet og ret skeptisk overfor hans mange år i udlandet.

Rolf og hans mænd springer over ilden